

RAHİM İÇİ ARAÇ KULLANAN KADINLARDA SERVİKAL SİTOLOJİK DEĞİŞİKLİKLER*

Şeyma HASÇALIK*
Önder ÇELİK*
Neşe KARADAĞ**
Engin AYDIN **

Amaç: Bu çalışma rahim içi araç (RİA) kullanan kadınlarda servikal sitolojik değişiklikleri saptamak için planlandı.

Gereç ve Yöntem: Çalışma kontraseptif metod olarak RİA tercih eden 80 hasta ve RİA dışında herhangi bir kontraseptif metod kullanan 50 kontrol grubu hasta üzerinde yapıldı. RİA ve kontrol grubundaki her hastadan alınan smearler Papanicolaou ile boyandı ve klinik bilgilerden habersiz uzman bir sitolog tarafından Bethesda kriterlerine uygun olarak değerlendirildi. İstatistiksel analiz için Mann-Whitney U nonparametrik testi kullanıldı.

Bulgular: Hastaların yaş ortalamaları 29.3 ± 6.5 , ilk cinsel ilişki yaşı 19.6 ± 8.5 , pariteleri 3.3 ± 3.2 , RİA kullanma süreleri 10.7 ± 3.1 ay olarak bulundu. Olguların hiç birinde displazi, mikrovaziv veya invaziv karsinom saptanmadı. RİA kullanan 80 olgunun 52'sinde (%65.3) inflamatuvar değişiklik saptanırken kontrol grubunda 12 olguda inflamasyon (%24) saptandı ve aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p < 0.05$). RİA grubunda 2 olguda ASCUS (%2,5) saptanırken, kontrol grubunda sadece bir hastada (%2) ASCUS saptandı, aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı ($p > 0.05$).

Sonuç: Rahim içi araç kullanımı Papanicolaou smearde inflamatuvar değişikliklere neden olurken, servikal displazi ve karsinom riskinde anlamlı bir değişikliğe neden olmamıştır.

Anahtar kelimeler: RİA, Serviks, Sitoloji

Cervical Cytological Changes In Women Who Use Intrauterine Device

Objective: In this study we have planned to determine the effects of intrauterine device (IUD) on cervical cytologic changes.

Material And Method: Cervical epithelial morphology were evaluated on 80 women who are using IUD as contraceptive method. Another 50 women who are using different contraceptive methods except IUD were selected as control group. Cervical smears were taken from all women and stained with papanicolaou dye and evaluated according to Bethesda criteria by same pathologist who were unaware of the clinical status of women. Mann-Whitney U nonparametric test was used for statistical analysis.

Results: The age average of the patients was 29.3 ± 6.5 , the first sexual experience age was 19.6 ± 8.5 , parites were 3.3 ± 3.2 , the duration of IUD using was 10.7 ± 3.1 months. None of the women had dysplasia or carcinoma. Inflammatory changes were detected in 52 (65.3%) patients in IUD group and 12 (24%) patients in control group and difference between groups were statistically significant ($p < 0.05$). ASCUS was detected in 2 (2,5%) patients in IUD group and 1 (2%) patient in control group, difference between groups were statistically insignificant ($p > 0.05$).

Conclusions: The use of IUD causes to inflammatory changes at Papanicolaou smears, but it doesn't increase the risk of cervical dysplasia and carcinoma

Key words: IUD, Cervix, Cytology

* İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum AD, MALATYA*
** İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Patoloji AD, MALATYA

Yazışma Adresi:

Dr. Şeyma HASÇALIK
Turgut Özal Tıp Merkezi
Kadın Hastalıkları ve Doğum
AD, MALATYA
Tel: 422 341 0660

* I. Uluslararası II. Ulusal Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresinde Poster Olarak Sunulmuştur (20-23 Nisan 2001 Antalya).

Rahim içi araç (RİA); Metal veya yavaş Salınlı hormon içeren bükülebilir plastik yapıllı araçlardır. Bakır içeren (Copper T380A, Nova T, Multiload 375) ve hormon salan (Progester, Levo Nova-Mirena) tipleri mevcuttur. Her iki formu da gebeliği etkin olarak engeller (her yıl için her 100 kadında %0.3-1.0/100 gebelik oranı) ve takılmasından hemen sonra etkinlik gösterirler. Bakırlı olanlar sekiz yıl kadar uzun bir dönem koruma sağlarlar. Endometriyumun inflamatuvar cevabını ve implantasyonu engelleyerek acil postkoital kontrasepsiyonda kullanılabilir. Uygun şekilde seçilen ve danışmanlık verilen kişilerde kullanmayanlara göre PID riski hafif artmıştır ve bu riskin çoğu RIA'nın takılması ve çıkarılması ile ilişkilidir. Dismenore, menoraji, ektopik gebelik, uterin perferasyon atılma ve aktinomikoz gibi komplikasyonlara yol açabilir^{1,2}. RİA endometrial ya da endoservikal hücrelerde atipi oluşturabilir. Temiz zeminde gland kümeleri, sitoplazmik vakuolizasyon, vakuol içinde polimorf nüveli lökosit varlığı, irregüler endometrial dökülme-ye sebep olabilir.

Bu çalışma RİA kullanan kadınlarda servikal sitolojide meydana gelen değişiklikleri saptamak amacı ile planlandı.

GEREÇ ve YÖNTEM

Kontraseptif metod olarak RİA'yı tercih eden 80 olgu çalışma kapsamına alındı. RIA dışında herhangi bir kontraseptif yöntem kullanan 50 olgu da kontrol grubu olarak belirlendi. Tüm hastaların yaşları, pariteleri, seksüel aktiviteleri, sosyo-ekonomik düzeyleri, herhangi bir hormonal medikasyon alıp almadıkları, siklus günleri ve sigara içip içmedikleri kaydedildi. Jinekolojik muayenede servikal enfeksiyon saptanan, veya daha önceki hikayesinde anormal Papanicolou smear nedeniyle lokal veya cerrahi tedavi alan hastalar ile puerperiumda olanlar çalışmaya dahil edilmedi. Her hastadan vajina, ekto-serviks ve endoservikal kanaldan olmak üzere Papanicolaou smear alındı. Elde edilen örnekler toplanıp boyandıktan sonra uzman bir sitolog tarafından Bethesda kriterlerine uygun

olarak değerlendirildi. Smear sonuçlarına göre hastalar normal smear bulguları gösterenler ve inflamatuvar smear bulguları gösterenler olmak üzere iki gruba ayrıldı. Gruplar arasındaki farkı test etmek için Mann Whitney U parametrik testi kullanıldı ve $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

BULGULAR

Çalışmaya katılan hastaların yaş ortalamaları 29.3 ± 6.5 , ilk cinsel ilişki yaşı 19.6 ± 8.5 , pariteleri 3.3 ± 3.2 , RİA kullanma süreleri 10.7 ± 3.1 ay olarak bulundu. RİA ve kontrol grubundaki olguların hiç birinde CIN, mikroinvaziv veya invaziv karsinom saptanmadı. RİA kullanan hastalardan 80 olgunun 52'sinde (% 65.3) inflamatuvar değişiklik saptanırken kontrol grubundaki hastaların ise 12'sinde (% 24) inflamasyon saptanmış olup aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p < 0.05$). RİA grubunda 2 olguda ASCUS (% 2.5) saptanırken, kontrol grubunda sadece bir olguda ASCUS (% 2) tanısı konuldu ve aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı ($p > 0.05$). RİA kullanan beş olgudan alınan smearler artefakt nedeniyle (% 6,25) değerlendirme dışı bırakılırken, kalan 21 (%26,25) olgu ise siklus ile uyumlu normal smear bulguları olarak değerlendirildi. İnflamatuvar bulgular RİA'nın kullanım süresi ile orantılı olarak artmakta idi. İnflamasyon saptanan 52 hastadan 35'inde nonspesifik inflamasyon, 8'inde Trichomoniasis, 5 hastada Candida ve 4 hastada reparatif değişiklikler saptandı. RİA kullanan ve kontrol grubundaki hastaların hiç birinde servikal displazi, karsinoma insitu ve mikroinvaziv kar-sinom tesbit edilmedi.

TARTIŞMA

Intrauterin araçlar uterin boşlukta fibrin demetleri, fagositik hücreler ve proteolitik enzimler içeren bir biyolojik köpük oluşumuna yol açar. Bakırlı RİA'lar sürekli ve az miktarda metal salarak daha fazla inflamatuvar yanıt oluştururlar. Tüm RİA'lar uterus içinde hem düz kas kontraksiyonuna hem de inflamasyona yol

Rahim İçi Araç Kullanan Kadınlarda Servikal Sitolojik Değişiklikler

açan prostaglandinlerin oluşumunu uyarırlar. RİA takılı kadınların endometriyumlarında scanning elektron mikroskopla yapılan çalışmalar hücrelerin yüzey morfolojisinde, özellikle siliyalı hücrelerin mikrovillilerinde değişiklikler göstermektedir. Uterin boşluktaki proteinlerin bileşiminde de önemli değişiklikler vardır ve uterus tan yapılan yıkamalarda yeni proteinler ve proteinaz inhibitörleri bulunur. Değişmiş intrauterin çevre uterus tan sperm geçişini engelleyerek fertilizasyonu önler³.

RİA'lar içerdikleri bakır, multiflaman veya monoflaman iplikçikler ve içerdikleri düğümner nedeni ile endometrial sitolojide bir takım değişikliklere neden olabilirler. Bu değişiklikler muhtemelen RIA ve eklerinin oluşturduğu yabancı cisim reaksiyonuna sekonder ortaya çıkmaktadır. RIA kullanan hastaların çoğunda endometrial dokuda ve intrauterin sıvı ortamında lökositöz tablosu görülür. Özellikle bakır içeren RİA'lar, endometriyumda mononükleer hücre infiltrasyonunda belirgin olmak üzere plazma hücresinde de artışa neden olurlar. RIA'nın oluşturduğu yabancı cisim reaksiyonu bakteriyel inflamatuvar cevaba sekonder gelişen endometritis tablosundan farklıdır. Endometritis olgularında nekroz, endometrial doku bütünlüğünde bozulma, nötrofil ve plazma hücrelerinden oluşan yoğun lökosit infiltrasyonu tipiktir^{4,5}.

RİA'lar endoservikal kanaldan uzanan mono veya multiflaman iplikçikleri aracılığı ile yabancı cisim reaksiyonuna neden olarak veya kronik irritasyona sekonder servikal sitolojik değişikliklere neden olabilirler. Biz Papanicolou smear yaptığımız 80 olgudan 35'inde nonspesifik inflamasyon, 13 hastada ise trichomonas ve kandida gibi etkenlerin neden olduğu spesifik inflamasyon saptadık. Kontrol grubundaki 50 hastadan 12'inde inflamatuvar değişiklik saptanmış olup, bunlardan 6 olguda spesifik bir ajan saptanırken 6 olgu nonspesifik inflamasyon olarak tanı almıştır. RİA kullanan hastalar ile kontrol grubundaki hastalar arasında

spesifik ve nonspesifik inflamasyon oranları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Biz RİA grubunda belirgin olarak yüksek saptanan nonspesifik inflamatuvar cevap artışını endoservikal kanaldaki iplikçiklerin kronik irritasyonuna, spesifik inflamatuvar değişiklikteki artışı ise iplikçiklerin bakteriyel, paraziter ve mantar kolonilerine rezervuar fonksiyonu görerek lokal ve sistemik immüniteden korunmalarına bağladık. RİA grubunda saptanan ASCUS ile kontrol grubunda saptanan ASCUS oranları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). İnflamasyon saptanan 52 olgudan 42'sinde bir yıldan fazla süredir RİA kullanım hikayesi mevcuttu. Ne RİA kullanan hastalarda ne de kontrol grubundaki hastalarda servikal displazi, karsinoma insitu ve mikroinvaziv karsinom saptanmadı.

RİA kullanımı yabancı cisim reaksiyonuna neden olarak endometriyumda ortaya çıkardığı sitolojik değişikliklere benzer değişiklikleri servikal sitolojide de meydana getirmektedir. RİA iplikçikleri kronik irritasyona sekonder ve mikroorganizmalara rezervuar fonksiyonu sağlayarak vücudun normal savunma mekanizmalarından korunmasına yol açmakta ve servikal inflamatuvar cevapta artışa neden olmaktadır. Ancak inflamatuvar süreçte etkisi olabilecek muhtemel başka faktörlerinde olabileceği gözönünde bulundurulmalı ve RIA kullanan hastalar daha sık smear kontrollerine tabi tutulmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Umaphysivam K, Jones WR. Effects of contraceptive agents on the biochemical and protein composition of human endometrium. *Contraception* 1980;22:425-40.
2. El Badrawi HH, Hafez ES, Barnhart MI, Fayad M. Ultrastructural changes in human endometrium with copper and nonmedicated IUD's in utero. *Fertil Steril* 1981; 36:41-9.
3. Van kets H, Thierry M, Wildemeersch D. Intrauterine copper contraceptive implants. *Contracept Fertil Sex* 1996;24:908-11.
4. Ortiz ME, Croxatto HB, Bardin CW. Mechanisms of action of intrauterine devices. *Obstet Gynecol Surv* 1996;51:42-51.
5. Volk EE, Jax JM, Kuntzman TJ. Cytologic findings in cervical smears in patients using intra medroxyprogesterone acetat for contraception. *Diag Cytopathol* 2000;23(3):161-4.